

MODI MEMORANDI **Leksykon kultury pamięci**

Geneza projektu

U źródeł idei leksykonu „Modi Memorandi” stoi doświadczenie pracy w projekcie „Polsko-Niemieckie Miejsca Pamięci”, które pokazało, że między przedstawicielami różnych dyscyplin naukowych nie ma zgodności w sprawie rozumienia fundamentalnych pojęć wykorzystywanych w badaniach pamięci. Ich niewątpliwej popularności towarzyszy bowiem nieustanne tworzenie nowych terminów oraz – nierzadko – nieporozumienia, wynikające z pobieżnej recepcji i braku przekładów wielu tekstów. Problemem okazują się odmienne aparaty pojęciowe, metodologie i tradycje naukowe. Kłopoty komunikacyjne wynikają także z odmienności podejść wschodnio- i zachodnioeuropejskich.

Założenia projektu

Celem leksykonu jest opisanie potencjału poszczególnych kategorii w badaniach pamięci oraz prezentacja kierunków badawczych, w których kategorie te są stosowane. W ten sposób stworzona zostanie płaszczyzna interdyscyplinarnej komunikacji na temat pamięci. Projekt „Modi Memorandi” jest zarówno przedsięwzięciem porządkującym wiedzę o pamięci, jak i unikatowym projektem badawczym, którego przedmiotem jest język i tradycja badań „pamięciologicznych”.

Mamy nadzieję, że leksykon ułatwiający interdyscyplinarne porozumienie w badaniach nad pamięcią, będzie sprzyjał **integracji** środowiska, które zajmuje się tą problematyką w Polsce. Doświadczenie uczy, że już samo dotarcie do osób prowadzących badania pamięci jest trudne – przede wszystkim dlatego, że nie ma osobnej dziedziny, której przedmiotem byłaby tylko pamięć. W konsekwencji, poszczególni badacze rozproszeni są po różnych ośrodkach i dyscyplinach. Publikacja leksykonu mogłaby zatem stanowić pierwszy krok w kierunku zgromadzenia i integracji tego środowiska.

Kryterium włączenia pojęcia do katalogu haseł jest jego operacyjność, którą rozumiemy jako interdyscyplinarne zastosowanie w badaniach, analizach i interpretacjach zjawisk związanych z pamięcią. Aby sprostać wymogowi interdyscyplinarności pierwszeństwo mają pojęcia o szerokim znaczeniu, stosowane w

wielu dziedzinach, wymagające doprecyzowania w zakresie ich związków z pamięcią. Leksykon ma stanowić użyteczne narzędzie, które zawierać będzie krytyczne omówienia poszczególnych pojęć, wskazujące ich związki z problematyką pamięci. „Orientacja na pamięć” stanowi o wyjątkowości przedsięwzięcia, a jednocześnie gwarantuje, że zawarte w leksykonie hasła nie będą powielały informacji zawartych w innych publikacjach.

Do głównych odbiorców leksykonu zaliczamy trzy grupy:

- naukowcy, podejmujący w swych badaniach zagadnienia pamięci, historii oraz społecznych i indywidualnych wyobrażeń o przeszłości
- studenci kierunków humanistycznych i społecznych,
- dziennikarze i publicyści komentujący sprawy historii, polityki historycznej itp.

Leksykon „Modi Memorandi” ma realizować cztery zasady:

- Leksykon reprezentować będzie wachlarz haseł z różnych dziedzin, aby osiągnąć możliwie wysoki stopień **interdyscyplinarności**.
- Pragniemy wyjść poza perspektywę zachodnią, to jest uwzględnić również badania nad pamięcią zbiorową w Europie Środkowo-Wschodniej oraz w krajach innych niż europejskie i północnoamerykańskie. Tak rozumiany **pluralizm** zobrazuje wzajemne odniesienia i możliwe płaszczyzny porównania pamięci w różnych regionach świata.
- Odpowiednia **systematyzacja** pozwoli na zebranie w jednym tomie rozpoznać różnych dyscyplin naukowych na temat pamięci i umożliwi odbiorcy szybką orientację w tej dziedzinie.
- Do głównych zadań leksykonu należy umożliwienie **transferu** wiedzy i pojęć dotyczących pamięci. Pragniemy zareagować na widoczną potrzebę komunikacji i wymiany informacji pomiędzy przedstawicielami różnych dyscyplin i narodowych tradycji badawczych. Mimo że nie należy rozumieć deklarowanego tu zapotrzebowania na transfer wiedzy jako chęci przeniesienia dokonań niemieckich badań pamięci na grunt polski, to nie ukrywamy, że fakt lokalizacji CBH PAN na terenie Niemiec i intensywne kontakty naszego Zespołu z dorobkiem tutejszych badaczy, stanowiły ważny impuls do zainicjowania projektu.

Stosując kryteria operacyjności i interdyscyplinarności dokonaliśmy wyboru ok. **200 podstawowych pojęć**. (załączona lista odzwierciedla stan z listopada 2012). Podzieliliśmy je na trzy kategorie:

- hasła duże (do 18.000 znaków),
- hasła średnie (do 6.000 znaków) oraz
- hasła małe (do 2.700 znaków).

Leksykon będzie zawierał także „hasła puste”, odsyłające do treści innych haseł. Każdemu hasłu będzie towarzyszyła bibliografia oraz odsyłacze do innych haseł. Leksykon będzie zawierał indeks rzeczowy i osobowy.

Publikacja leksykonu planowana jest pod koniec trzecim kwartale 2014 roku.

Projekt finansowany jest ze środków Narodowego Centrum Nauki (DEC 2011/01/B/HS3/01726).

Zespół redaktorski:

- Prof. dr hab. Robert Traba (kierownik projektu)
- dr Magdalena Saryusz-Wolska (koordynatorka projektu)
- Joanna Kalicka (asystentka projektu)

Rada Naukowa projektu:

- Prof. dr hab. Przemysław Czapliński – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Prof. dr hab. Ewa Domańska – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu / Stanford University
- Prof. dr hab. Andrzej Gwóźdź – Uniwersytet Śląski w Katowicach
- Dr Katarzyna Jagodzińska – Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie
- Prof. dr hab. Violetta Julkowska – Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu
- Prof. dr hab. Katarzyna Kaniowska – Uniwersytet Łódzki
- Mgr Kornelia Kończal – Department of History and Civilization, European University Institute we Florencji
- Prof. dr hab. Tomasz Majewski – Uniwersytet Łódzki
- Prof. dr hab. Magdalena Marszałek – Uniwersytet w Poczdamie
- Dr Marcin Napiórkowski – Uniwersytet Warszawski
- Prof. dr hab. Małgorzata Omilanowska – Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego/ Instytut Sztuki PAN
- Dr Małgorzata Pakier, Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej
- Prof. dr hab. Jacek Purchla – Międzynarodowe Centrum Kultury w Krakowie
- Prof. dr hab. Jerzy Trzebiński – Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej
- Dr Anna Zalewska – Uniwersytet im. Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie
- Prof. dr hab. Anna Zeidler-Janiszewska – Szkoła Wyższa Psychologii Społecznej

Kontakt:

Magdalena Saryusz-Wolska, wolska@panberlin.de

Joanna Kalicka, kalicka@panberlin.de

Centrum Badań Historycznych
Polskiej Akademii Nauk w Berlinie
Zentrum für Historische Forschung Berlin
der Polnischen Akademie der Wissenschaften
Majakowskiring 47
13153 Berlin
Niemcy
Tel. + 49 30 486 285 58
Fax: + 49 30 486 285 56